

которые влияют на последовательность и результаты этого анализа. Построена общая цепочка ценностей для производства хлебобулочной продукции, которая включает цепочки ценностей поставщиков ресурсов, хлебопекарного предприятия и поставщиков готовой продукции к конечному потребителю. На основании распределения издержек за видами деятельности обнаружены возможные пути снижения издержек хлебопекарных предприятий.

Ключевые слова: издержки, стратегический анализ издержек, цепочка ценностей, виды деятельности, хлебопекарные предприятия.

Annotation

Special features of strategic costs analysis of baking companies have been considered in the article. Special branch features which influence the sequence and results of this analysis have been defined. A general value chain of bakery products, which includes the value chains of resource suppliers, baking company and suppliers of finished products to the end user, has been constructed. Possible ways to reduce the cost of baking companies have been identified on the basis of costs allocation according to the types of activity.

Key words: costs, strategic costs analysis, value chain, types of activity, baking companies.

УДК [631.15:65.011.4]:[631.11 «324»:664.6/7]

Кучер А.В.,
к.п.н., викладач кафедри виробничого
менеджменту та агробізнесу,
Губська І.В.,
Харківський національний
аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ПЕРЕРОБКА ЗЕРНА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ЯК ВАЖІЛЬ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРОФОРМУВАНЬ

Постановка проблеми. Нині особливо важливого значення набувають питання ефективності розвитку окремих продуктових підкомплексів і визначення напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції. Проблема поліпшення якісних показників функціонування зернопродуктового підкомплексу для України має стратегічну вагу, бо саме зерно та продукти його переробки нині є одним з надійних джерел валютних надходжень. Водночас одним зі шляхів розв'язання проблем, що виникають у технологічному ланцюзі «виробництво зерна – виробництво борошна – виробництво хліба» і вирішуються зазвичай не на користь сільськогосподарських підприємств, може бути організація ними внутрішньогосподарської переробки зерна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам функціонування зернового ринку України присвячені праці відомих учених таких, як: В. Г. Андрійчук, В. М. Жук, В. Я. Месель-Веселяк, О. В. Олійник, П. Т. Саблук, О. М. Шпичак та ін. Деякі економічні аспекти переробки зерна висвітлені в публікаціях таких дослідників, як: Л. А. Ільків [1], В. А. Колодій [2], О. О. Красноручський [3], А. В. Кучер [4], В. М. Петров [5], Л. М. Пузік [6; 7] та ін. [8]. Поряд із цим назріла потреба наукового обґрунтування бізнес-проектів організації внутрішньогосподарської переробки зерна в типових сільськогосподарських підприємствах як засобу стабілізації їхніх доходів.

Постановка завдання. Мета статті – висвітлити результати організаційно-економічного обґрунтування бізнес-проекту внутрішньогосподарської переробки зерна озимої пшениці в типовому аграрному підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розв'язання завдання укріплення конкурентних позицій на регіональному ринку зерна аграрними підприємствами можуть бути реалізовані різні стратегії, зокрема стратегія диверсифікації може бути використана для переробки зерна на борошно чи крупи за рахунок їх реалізації населенню, хлібозаводам, кондитерським фабрикам, їдальням, ресторанам тощо. Разом із цим, стратегія розвитку товару може бути застосована для такого продукту, як висівки, які можна використовувати для годівлі власних тварин, а також продавати населенню й фермерським господарствам [4]. З економічного погляду краще торгувати не зерном, а борошном, оскільки в цьому разі на аграрному підприємстві буде формуватися більша частка доданої вартості, а, відповідно, й питома вага в кінцевій ціні споживання. Основними

факторами впливу на формування ціни на борошно, перш за все, можна вважати вартість зерна як основного складника виробництва борошна, тарифи на електроенергію, розмір заробітної плати, амортизація обладнання, витрати на проведення ремонтних робіт, транспортні витрати, вартість пально-мастильних матеріалів, витрати на збут тощо.

У результаті проведених досліджень ми розробили й обґрунтували бізнес-план інвестиційного проекту переробки зерна озимої пшениці на прикладі ТОВ «Агротоп» Валківського району Харківської області, що спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур. Бізнес-план включає такі розділи: опис галузі, підприємства та його продукції, дослідження ринку, концепція проекту, маркетинговий, виробничий, організаційний, фінансовий та інвестиційний плани, ризики та гарантії. Під час складання бізнес-плану за основу взято його формуляр, розроблений у ХНАУ ім. В. В. Докучаєва за участі одного зі співавторів цієї статті [9]. Розглянемо основні організаційно-економічні аспекти запропонованого інноваційно-інвестиційного проекту.

Місія проекту полягає в підвищенні конкурентоспроможності зерновиробництва й підприємства загалом за рахунок внутрішньогосподарської переробки зерна озимої пшениці на борошно вищого, першого й другого ґатунків, попит на яке в цьому районі задовольняється не повністю, тому ринкову нішу для такого товару можна вважати перспективною. Споживачами продукції ТОВ «Агротоп» будуть переробні підприємства, місцеве населення та працівники господарства. Продукція підприємства реалізовується на оптових, роздрібних та оптово-роздрібних ринках. У майбутньому можливі оптовий продаж борошна торговельній мережі району та виїзна торгівля борошном.

Головною передумовою реалізації будь-якого аграрного проекту є забезпечення ресурсами. Для вибору техніко-технологічних засобів для переробки зерна ми дослідили ринок борошномельного обладнання, в результаті чого з'ясували, що найбільш економічно виправданим для реалізації проекту є млин АБМ-0,3 «Колосок» (виробник – ВАТ «Новоград-Волинськільмаш»), продуктивність якого становить 9 т переробки зерна пшениці на добу. Орієнтовний строк економічного життя запропонованого проекту становить 10 років (2013–2022 рр.) і буде він реалізовуватися у три стадії – передінвестиційну, інвестиційну й постінвестиційну.

Організація виробництва згідно із запропонованим проектом передбачає застосування новітнього вітчизняного обладнання, що забезпечує високий вихід пшеничного борошна з найменшими затратами. Ця технологія спроможна забезпечити вихід борошна вищого ґатунку 45-52 % від 1 т зерна озимої пшениці, першого ґатунку – 10-15 %, другого ґатунку – 5-12 % (залежно від якості зерна, дотримання технології і режимів переробки). У розрахунках ми прийняли загальний вихід пшеничного борошна на рівні 67 %, висівок – 28 %.

Зважаючи на фактичні обсяги виробництва зерна озимої пшениці в ТОВ «Агротоп» і враховуючи проекту потужність млина АБМ-0,3, визначено, що річний обсяг переробки зерна становитиме 7440 ц, загальний вихід борошна дорівнюватиме 4985 ц, при цьому буде одержано 2083 ц висівок, які є супутнім продуктом переробки. Розрахунок нормативної собівартості борошна на 2013 р. (табл. 1) здійснено на підставі нормативних витрат на помел зерна пшениці, які становлять 70,63 грн/ц, а також фактичної виробничої собівартості 1 ц озимої пшениці як сировини, досягнутої на підприємстві у звітному році (107,12 грн). Для визначення собівартості виробництва борошна із загальної суми витрат ми відняли витрати на побічну продукцію, при цьому висівки були оцінені за ринковою ціною їх реалізації, яка становить 120 грн/ц.

Отже, нормативна виробнича собівартість 1 ц борошна становитиме 180,18 грн, що з урахуванням 15 % нормативу витрат на збут дозволяє визначити нормативну повну собівартість 1 ц борошна на перший рік реалізації проекту – 207,21 грн. Собівартість 1 ц борошна буде збільшуватись протягом 2013–2022 рр., що пов'язано зі зростанням вартості матеріальних ресурсів на виробництво та реалізацію борошна, а також з інфляційними процесами.

Станом на 2012 р. мінімальна ціна інтервенції на борошно вищого ґатунку становила 2615,8 грн/т, максимальна – 3198,8 грн/т, на першого ґатунку – 2494,1 і 3050 грн/т відповідно, на борошно другого ґатунку – 2190 і 2678 грн/т. Спираючись на ці дані, ми здійснили прогноз середньорічних цін реалізації борошна різних ґатунків за трьома сценаріями: оптимістичний (у ролі базової прийнято максимальну інтервенційну ціну), песимістичний (у ролі базової – мінімальна інтервенційна ціна) та реалістичний (базову ціну визначено як середню арифметичну від максимальної й мінімальної цін). Для розрахунку виручки, зважаючи на кон'юнктуру ринку, обрано реалістичний ціновий сценарій, при цьому прогноз цін на всі роки життєвого циклу проекту, як і прогноз повної собівартості, базується на припущенні, що середньорічні темпи інфляції становитимуть 8 %. Борошно реалізуватимуть щомісяця, що дозволить працювати без простоїв та отримувати виручку від його продажу за перший рік реалізації проекту в розмірі 1434,5 тис. грн. Прогнозний бюджет доходів, витрат і прибутків від реалізації проекту переробки зерна озимої пшениці на борошно протягом його життєвого циклу наведено в табл. 2.

Визначення статичних показників економічної ефективності проекту переробки зерна озимої пшениці на борошно показало, що коефіцієнт ефективності використання інвестицій становить 0,698, а термін окупності цього проекту дорівнює 1,43 року. Нагадаємо, що статичний термін окупності

інвестиційного проекту дозволяє визначити період, протягом якого вкладені інвестиції будуть відшкодовані за рахунок економічного ефекту, тобто за рахунок річного прибутку. Очікуваний рівень рентабельності дорівнює 38,9 %.

Таблиця 1

Розрахунок нормативних витрат на помел зерна озимої пшениці на борошно на перший рік реалізації проекту (за цінами станом на 2012 р.)

Статті витрат	Витрати всього, тис. грн	Структура витрат, %
Оплата праці (пряма і непряма), люд.-год	138,8	12,1
Відрахування на соціальні заходи, %	50,9	4,4
Сировина (зерно озимої пшениці за собівартістю), тис. грн	796,1	69,3
Пально-мастильні матеріали, кг	15,5	1,3
Електроенергія, кВт-год	31,1	2,7
Амортизація	17,8	1,6
Поточний ремонт основних засобів	15,1	1,3
Інші матеріальні витрати	21,7	1,9
Загальновиробничі витрати	7,7	0,7
Плата за користування кредитами	49,0	4,3
Страхові платежі	4,5	0,4
Всього нормативних витрат на помел зерна, тис. грн	1148,2	100,0
Витрати на висівки (вираховуються), тис. грн	250,0	x
Всього виробничих витрат, віднесених на борошно, тис. грн	898,2	x
Нормативна виробнича собівартість борошна, грн/ц	180,18	x
Витрати на збут борошна, грн/ц	27,03	x
Повна собівартість 1 ц борошна, грн	207,21	x
Повна собівартість борошна – всього, тис. грн	1032,9	x

Джерело : розрахунки авторів

Таблиця 2

Прогнозний бюджет доходів, витрат і прибутків від реалізації проекту переробки зерна озимої пшениці на борошно

Показники	Роки реалізації проекту									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Виручка від реалізації борошна – всього, тис. грн	1433,6	1579,2	1739,5	1916,3	1977,0	2178,2	2399,6	2643,4	2912,0	3078,2
Обсяг реалізації борошна, ц	4981,9	5080,8	5182,8	5286,8	5046,6	5147,8	5250,8	5355,8	5462,8	5346,8
Повна собівартість, грн/ц	207,2	217,8	235,2	254,0	274,4	296,3	320,0	345,6	373,3	403,1
Повна собівартість – усього, тис. грн	1032,9	1106,5	1219,0	1343,0	1384,5	1525,3	1680,3	1851,0	2039,0	2155,3
Прибуток від реалізації борошна, тис. грн	400,7	472,7	520,5	573,3	592,5	652,9	719,3	792,4	873,0	922,9

Джерело : розрахунки авторів

Розрахунок динамічних показників економічної ефективності проекту переробки зерна озимої пшениці на борошно (табл. 3) переконливо свідчить про економічну доцільність реалізації запропонованого проекту. Так, чиста приведена вартість (ЧПВ) становить 3558,9 тис. грн, індекс рентабельності (Ір) дорівнює 6,2, дисконтований період окупності (ДПОк) становить 1,61 року, тобто порівняння цих показників з їх критеріальними значеннями свідчить про досить високу економічну ефективність досліджуваного проекту.

Розрахунок потреби в інвестиціях засвідчив, що загальна вартість запропонованого проекту дорівнює 573,8 тис. грн, з яких вартість обладнання для переробки зерна озимої пшениці на борошно становить 178,5 тис. грн. Для реалізації проекту, крім власних коштів у розмірі 306,0 тис. грн, підприємство має намір залучити додаткові кошти в сумі 267,8 тис. грн за рахунок одержання кредиту

в «Укрсиббанку» на три роки під 22 % річних. Згідно з графіком погашення кредиту й відсотків за ним упродовж 2013-2015 рр., сума відсотків при вказаній річній ставці за перший рік погашення позики буде становити 49,0 тис. грн, у другому році – 29,7, а в третьому – 10,4 тис. грн. Нарахування та виплата відсотків за користування кредитом для проекту здійснюватиметься щомісяця з моменту отримання кредиту, а основна сума боргу («тіло» кредиту) погашатиметься ануїтетними платежами, починаючи з січня 2013 р.

Таблиця 3

Розрахунок динамічних показників економічної ефективності проекту переробки зерна озимої пшениці на борошно, тис. грн

Показники	Роки реалізації проекту									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Прибуток	400,70	472,70	520,50	573,30	592,50	652,90	719,30	792,40	873,00	922,90
Амортизація	57,38	57,38	57,38	57,38	57,38	57,38	57,38	57,38	57,38	57,38
Грошовий потік	458,08	530,08	577,88	630,68	649,88	710,28	776,68	849,78	930,38	980,28
Початкові інвестиції	573,80	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чистий грошовий потік	-115,72	530,08	577,88	630,68	649,88	710,28	776,68	849,78	930,38	980,28
Коефіцієнт дисконтування за дисконтної ставки 10 %	1,000	1,210	1,331	1,464	1,611	1,772	1,949	2,144	2,358	2,594
Дисконтований чистий грошовий потік	-115,72	438,08	434,17	430,79	403,40	400,84	398,50	396,35	394,56	377,90
ЧПВ, тис. грн	3558,88									
Ір, коеф.	6,20									
ДПОк, років	1,61									

Джерело : розрахунки авторів

Розрахунки свідчать про те, що у 2013 р. заплановані обсяги виробництва та реалізації борошна суттєво перевищують беззбитковий (пороговий) рівень – 955 ц, а в грошовому виразі точка беззбитковості дорівнює 274,8 тис. грн. Це вказує на високий ступінь надійності розглянутого проекту.

Висновки з проведеного дослідження. Обґрунтовано авторську концепцію підвищення конкурентоспроможності зерновиробництва за рахунок втілення інвестиційного проекту переробки зерна озимої пшениці на прикладі ТОВ «Агротоп», реалізація якого дозволить задовольнити потреби ринку в якісному борошні. Визначено економічну ефективність цього проекту за статичним і динамічним підходами й доведено економічну доцільність його практичної реалізації, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Доцільність практичної реалізації проекту зумовлюється досить високим рівнем його прибутковості, тому є підстави цей проект визнати інвестиційно привабливим. Крім того, втілення проекту в життя дозволить забезпечити населення достатньою кількістю якісного борошна, створити додаткові шість робочих місць і поповнити бюджет відповідного рівня. Створення мініцеку з виробництва пшеничного борошна є цікавим проектом диверсифікації виробництва для типових аграрних підприємств, оскільки дасть змогу їм отримати додатковий прибуток, зменшити залежність від кон'юнктури ринку зерна, пом'якшити сезонність виробництва. Перспективи дальших досліджень у цьому напрямі вбачаємо в розробці й обґрунтуванні модельних інноваційно-інвестиційних проектів переробки продовольчого зерна в агропідприємствах.

Бібліографічний список

1. Ільків Л. А. Ефективність переробки зерна в АПК / Л. А. Ільків // Наукові праці НУХТ. Сер. «Економіка». – 2011. – № 39. – С. 51-53 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Npukht/2011_39.
2. Колодійчук В. А. Ефективність переробки зерна в АПК Львівської області : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / В. А. Колодійчук. – Львів, 1999. – 20 с.
3. Красноручький О. О. Формування ринку обладнання для переробки зерна : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / О. О. Красноручький. – Х., 2004. – 20 с.

4. Кучер А. В. Переробка зерна – один із напрямів підвищення конкурентоспроможності зерновиробництва / А. В. Кучер, М. В. Деревянко // Розробка та реалізація стратегії діяльності сільськогосподарських підприємств : тези доп. наук.-практ. конф., 15–16 червня 2009 р. – Х. : ХНАУ, 2009. – С. 23.

5. Петров В. М. Організація підсобних промислових та переробних підприємств : [навч. посібник] / В. М. Петров. – Х. : ХНАУ, 2002. – 192 с.

6. Пузік Л. М. Переробка зерна на крупи та борошно : [лекція] / Л. М. Пузік. – Х. : ХДАУ, 1999. – 27 с.

7. Пузік Л. М. Технологія зберігання і переробки продукції рослинництва / Л. М. Пузік. – Х. : ХНАУ, 2011. – 97 с.

8. Amirov E. F. Effective functioning of the grain-and grain processing enterprises in the Republic of Tatarstan / V. P. Zakharov, E. F. Amirov [Electronic resource]. – Mode of access : <http://webjoe.ru/articles/effective-functioning-of-the-grain-and-grain-processing-enterprises-in-the-republic-of-tatarstan.htm>.

9. Ульяновченко О. В. Бізнес-план інноваційного аграрного проекту : [навч.-метод. посібник] / Ульяновченко О. В., Кучер А. В., Кучер Л. Ю. – Х. : ХНАУ, 2012. – 100 с.

Анотація

Стаття присвячена організаційно-економічному обґрунтуванню бізнес-проекту внутрішньогосподарської переробки зерна. Запропоновано авторську концепцію підвищення конкурентоспроможності зерновиробництва за рахунок втілення інвестиційного проекту переробки зерна озимої пшениці, що дозволить задовольнити потреби ринку в якісному борошні. Розраховано нормативну собівартість борошна, розроблено прогнозний бюджет доходів, витрат і прибутків від реалізації проекту. Визначено економічну ефективність цього проекту й доведено економічну доцільність його практичної реалізації. Визначено основні параметри беззбитковості запропонованого проекту, які свідчать про високий ступінь його надійності.

Ключові слова: бізнес-план, проект, переробка зерна озимої пшениці, борошно, собівартість, ціна, інвестиції, ефективність проекту.

Аннотация

Статья посвящена организационно-экономическому обоснованию бизнес-проекта внутривладельческой переработки зерна. Предложена авторская концепция повышения конкурентоспособности зернопроизводства за счет внедрения инвестиционного проекта переработки зерна озимой пшеницы, что позволит удовлетворить потребности рынка в качественной муке. Рассчитано нормативную себестоимость муки, разработан прогнозный бюджет доходов, затрат и прибыли от реализации проекта. Определена экономическая эффективность этого проекта и доказано экономическую целесообразность его практической реализации. Определены основные параметры безубыточности предлагаемого проекта, которые свидетельствуют о высокой степени его надежности.

Ключевые слова: бизнес-план, проект, переработка зерна озимой пшеницы, мука, себестоимость, цена, инвестиции, эффективность проекта.

Annotation

The article is devoted to organizational and economic grounding of the business project farm grain processing. An author's conception of increase the competitiveness grain through implementation of the investment project processing grain of winter wheat that will meet the market demand for quality flour are suggested. The normative cost of flour are calculated, the forecast budget revenues, costs and profits from the project are developed. The economic efficiency of this project is determined and the economic feasibility of its implementation is proved. The main parameters of break-even of the proposed project, that indicate a high extent of its reliability is calculated.

Key words: business plan, project, winter wheat grain processing, flour, cost, price, investment, efficiency project.